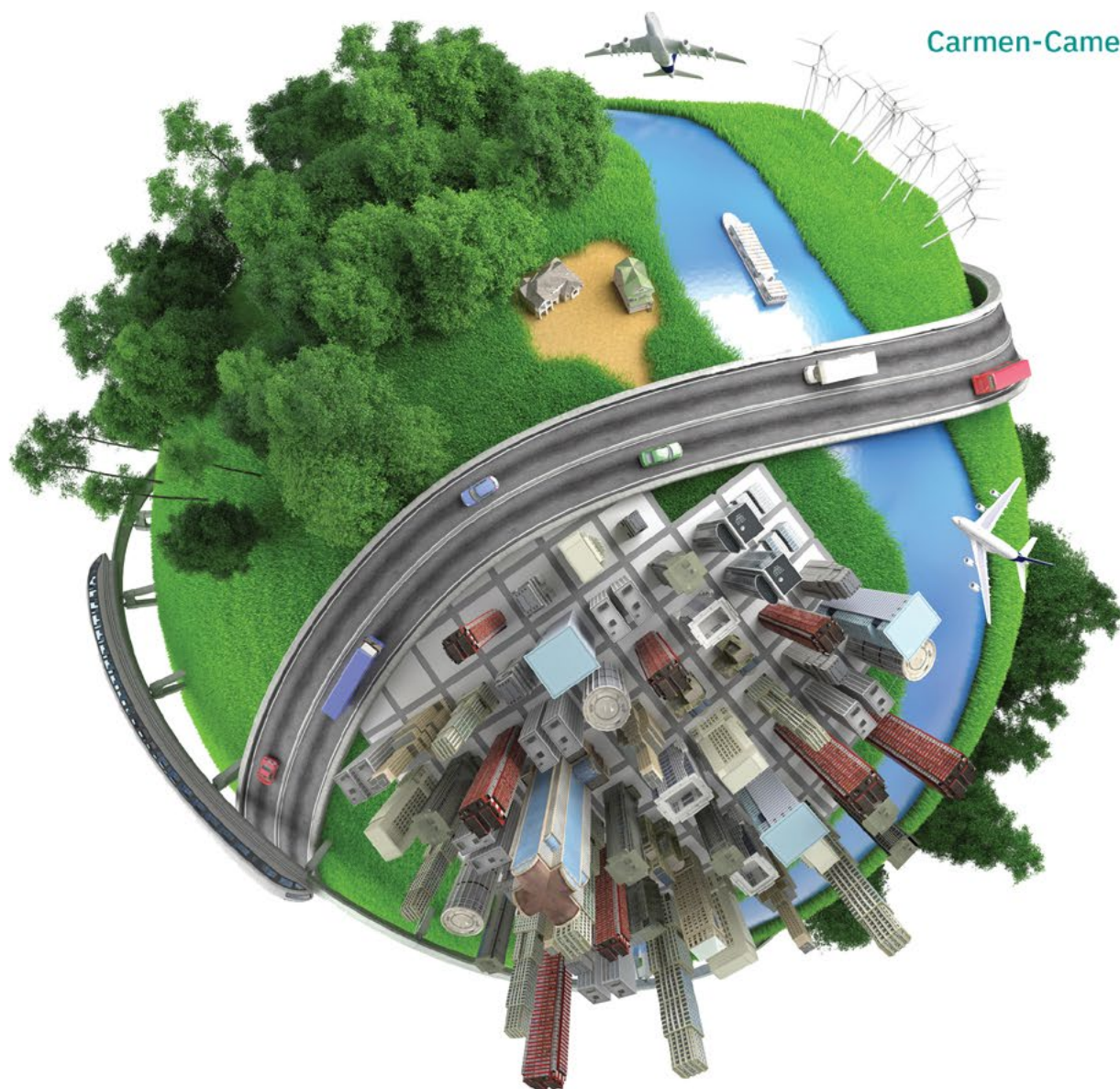

Silviu Neguț
Carmen-Camelia Rădulescu
Ionuț Popa

Geografie

Clasa a VI-a

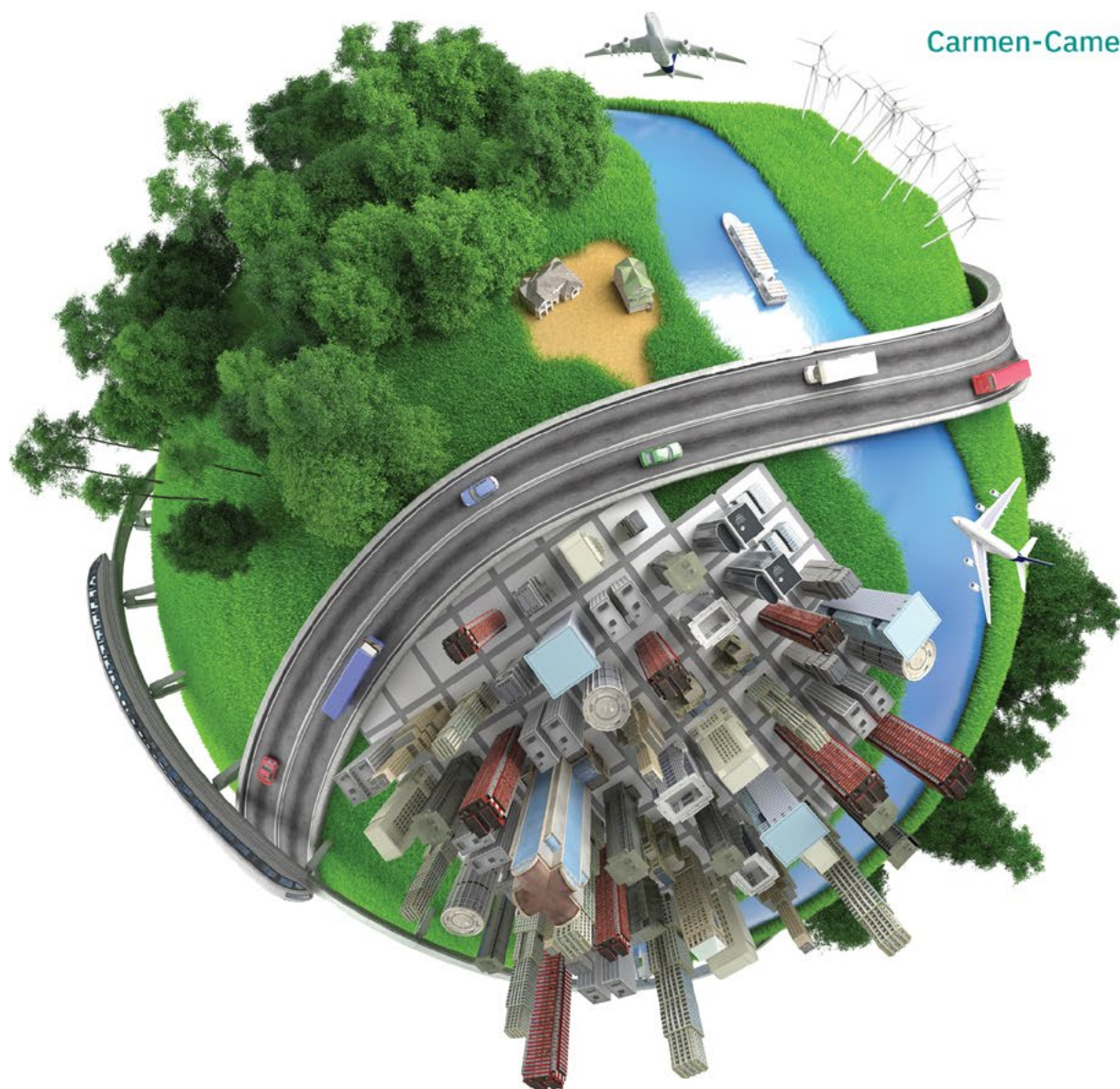
Acest manual este proprietatea Ministerului Educației.

Acest manual școlar este realizat în conformitate cu Programa școlară aprobată prin Ordinul ministrului educației naționale nr. 3393/28.02.2017.

119 – număr unic de telefon la nivel național pentru cazurile de abuz împotriva copiilor

116.111 – numărul de telefon de asistență pentru copii

Silviu Neguț
Carmen-Camelia Rădulescu
Ionuț Popa

Geografie

Clasa a VI-a

Manualul școlar a fost aprobat de Ministerul Educației prin ordinul de ministru nr. 5022/06.07.2023.

Manualul este distribuit elevilor în mod gratuit, atât în format tipărit, cât și în format digital, și este transmisibil timp de patru ani școlari, începând din anul școlar 2023 – 2024.

Inspectoratul Școlar

Școala / Colegiul / Liceul

ACEST MANUAL A FOST FOLOSIT DE:

Anul	Numele elevului	Clasa	Anul școlar	Aspectul manualului*			
				format tipărit		format digital	
				la primire	la predare	la primire	la predare
1							
2							
3							
4							

* Pentru precizarea aspectului manualului se va folosi unul dintre următorii termeni: nou, bun, îngrijit, neîngrijit, deteriorat.

• Cadrele didactice vor verifica dacă informațiile înscrise în tabelul de mai sus sunt corecte.

• Elevii nu vor face niciun fel de însemnări pe manual.

Referenți științifici:

Prof. univ. dr. George Erdeli, Facultatea de Geografie, Universitatea din București

Prof. grad I Constantin Dincă, Liceul Teoretic „Onisifor Ghibu”, Sibiu, inspector de specialitate ISJ Sibiu

Redactor-șef: Roxana Jeler

Redactor: Ionuț Popa

Tehnoredactor: Mihaela Aramă

Corector: Adrian Crețu

Ilustrații și elemente grafice: Dreamstime, Carmen-Camelia Rădulescu, Ionuț Popa

Cartografie și elemente cartografice: Răzvan Mădălin Spiridon, Șerban Bogdan, Ionuț Popa

Fotografii: Dreamstime, Shutterstock, Science Photo Library/Guliver, Carmen-Camelia Rădulescu, Ionuț Popa, Osama Shukir Muhammed Amin FRCP (Glasg.)

Coperta: Faber Studio SRL

Activități digitale interactive și platformă e-learning: Learn Forward Ltd.

Website: <https://learnfwd.com>

Înregistrare sunet și postprocesare: ML Sistem Consulting

Voce: Camelia Pintilie

Animații: Buzilan Digital Visualization Studio

Credite video: Dreamstime, Pixabay

ISBN: 978-606-076-555-4

Pentru comenzi vă puteți adresa Departamentului Difuzare

C.P. 12, O.P. 63, cod 014880, sector 1, București

Tel.: 021.796.73.83, 021.796.73.80

Fax: 021.369.31.99

www.art-educational.ro

Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate Editurii Art Klett.

Nicio parte a acestei lucrări nu poate fi reprodusă, stocată ori transmisă, sub nicio formă

(electronic, mecanic, fotocopiare, înregistrare sau altfel), fără acordul prealabil scris al Editurii Art Klett.

© Editura Art Klett, 2023

Cuvânt-înainte

În clasa a V-a ai învățat despre cele patru învelișuri ale Terrei (*litosfera*, *atmosfera*, *hidrosfera* și *biosfera*) și despre cum interacționează acestea, constituind obiectul de studiu al **geografiei fizice**. Acum a sosit vremea să descoperi modul în care omul și-a pus amprenta asupra a ceea ce a creat natura de-a lungul îndelungatei sale evoluții, efectele dezvoltării societății și ale influenței sale asupra mediului natural conturând antroposfera, studiată de **geografia umană**.

Vei cunoaște, mai întâi, îndelungatul proces de descifrare a tainelor planetei noastre, grație exploratorilor din trecut, și tot în prima parte a manualului vei descoperi *Harta politică a lumii* din Antichitate și până astăzi, când există 195 de state independente și câteva zeci de teritorii cu statut special.

În continuare, te invităm să urmărești informații esențiale despre populația planetei: dinamica în timp a numărului total de locuitori, până la cele 8 miliarde de locuitori de astăzi, răspândirea geografică a populației și mobilitatea acesteia, diversitatea umană (rase, religii, limbi vorbite etc.), cele două mari categorii de așezări în care este concentrată populația: satele și orașele.

Apoi, în mod firesc, vei descoperi imensele bogății ale planetei noastre, *resursele naturale*.

În strânsă legătură cu aceste resurse se derulează *activitățile economice* esențiale de pe Terra, care pot fi grupate în patru sectoare: *primar* (agricultura), *secundar* (mineritul și industria prelucrătoare, cu o mare varietate de ramuri și subramuri), *terțiar* sau al *serviciilor* (transporturi, telecomunicații, comerț, turism etc.) și *cuaternar*.

Reține însă că, pe lângă multitudinea de bunuri create și fără de care n-ar fi posibilă viața locuitorilor planetei, inclusiv a noastră, activitățile umane au avut și au efecte negative asupra mediului și a calității vieții.

Cea de-a doua parte a manualului este dedicată **continentului nostru**. Pentru început, vei lua contact cu *identitatea geografică a Europei*: poziția pe glob, mediul natural, oamenii și locurile, economia, precum și caracterizarea geografică a unor state reprezentative din toate regiunile continentului, printre care și toți vecinii noștri.

În mod firesc, în această parte a lucrării, un întreg capitol este rezervat **Uniunii Europene**, cel mai important, consolidat și promițător bloc regional de pe glob, din care face parte, din 2007, și țara noastră.

Tinere prieten, suntem siguri că la sfârșitul clasei a VI-a vei deveni, grație acestui manual, nu numai un elev foarte *informat*, ci mai ales *format*, pentru că vei privi și înțelege altfel lumea în care trăiești, alături de peste 8 miliarde de locuitori ai frumoasei noastre planete.

Autorii

Instrucțiuni de utilizare a manualului digital

Varianta digitală a manualului este similară cu cea tipărită, având în plus peste 110 de AMII, activități multimedia interactive de învățare, cu rolul de a spori valoarea cognitivă. Activitățile multimedia interactive de învățare sunt de trei feluri și sunt simbolizate pe parcursul manualului astfel:

- **AMII static**, de ascultare activă și de observare dirijată a unei imagini semnificative
- **Activitate animată**, filmuleț sau scurtă animație
- **Activitate interactivă**, de tip exercițiu sau joc, în urma căreia elevul are feedback imediat

Alte butoane folosite în varianta digitală:

- Cuprins
- Ecran complet
- Mod de afișare 2 pagini (tip carte)
- Mod de afișare pagină lată (pagină sub pagină)
- Mod de afișare digital responsive
- Mod de afișare comutare automată
- Notițe
- Ajutor
- Navigare către pagina precedentă
- Navigare către pagina următoare

Geografie. Clasa a VI-a

Modern, actual, adaptat și orientat astfel încât să faciliteze învățarea centrată pe elev prin formarea și dezvoltarea de competențe, manualul de *geografie* pentru clasa a VI-a are în vedere implicarea elevului ca parte activă în procesul de învățare prin activități de observare, explorare, analiză și interpretare.

Integrând tehnici și mijloace moderne de predare-învățare-evaluare, manualul oferă posibilitatea actualizării și valorificării noțiunilor deja cunoscute în noi contexte de învățare care promovează dobândirea cunoștințelor atât în manieră clasică, prin intermediul auxiliarelor de tip hartă, atlas sau caiet, cât și prin intermediul mijloacelor

multimedia actuale, în pas cu tehnologia digitală, prin trimiteri către surse de informare web, atent selectate.

O unitate de învățare cuprinde lecții de predare-învățare interactive, focalizate pe formarea de competențe, activități de recapitulare/autoevaluare și un test de evaluare. Secvențele de instruire cuprind o gamă largă de activități de învățare, gradual construite, sarcini de lucru pentru evaluarea continuă și instrumente complementare de evaluare, cu caracter formativ.

Structura unităților de învățare. Rubrici în lecție

Lecții de predare-învățare	Analiză critică
<p><i>Lecția de predare-învățare cuprinde rubrici/secvențe de învățare care se completează reciproc, oferind o viziune integrată asupra temelor abordate.</i></p> <p>Unde este cazul, lecția debutează cu o secvență de actualizare, plasată pe coloana laterală și marcată cu titlul Știu.</p> <p>Secvențele de aplicații (rubrica Aplic) cuprind activități de fixare a cunoștințelor, dar și activități de formare și de exersare a abilităților intelectuale și practice.</p> <p>Geografia utilizează o multitudine de termeni de specialitate (grupați în rubrica Termeni noi).</p> <p><i>Metodele complementare de evaluare utilizate facilitează atât identificarea modului de atingere a competențelor (portofoliul, proiectul, investigația, autoevaluarea), cât și observarea sistematică a activității și a comportamentului elevilor.</i></p>	<p>Analiza critică presupune observarea și analiza activă de către elev a realității geografice înconjurătoare, urmată de sarcini de lucru care să conducă la cunoașterea și la înțelegerea elementului, procesului sau fenomenului respectiv.</p>

Manualul este structurat în 4 unități de învățare

U1 Cunoașterea lumii în care trăim

Unități de învățare

Unități de învățare	10
Secvențe	14
Activități	26
Proiecte	1
Teste autoevaluative	22
Test final	22

U2 Antroposfera – omul și activitățile umane

Unități de învățare

Unități de învățare	10
Secvențe	14
Activități	26
Proiecte	1
Teste autoevaluative	22
Test final	22

U3 Europa. Identitate geografică

Unități de învățare

Unități de învățare	10
Secvențe	14
Activități	26
Proiecte	1
Teste autoevaluative	22
Test final	22

U4 Europa în lumea contemporană

Unități de învățare

Unități de învățare	10
Secvențe	14
Activități	26
Proiecte	1
Teste autoevaluative	22
Test final	22

Explorez

Explorez este secvența prin care elevul descoperă elementele geografice care formează realitatea observată, direct, în viața de zi cu zi, sau indirect, prin intermediul imaginilor, suporturilor cartografice și grafice.

Rețin

Rețin este expresia sintetică a lecției, care conduce spre dobândirea competențelor ce fac obiectul programei școlare.

Recapitulare și autoevaluare

Itemii propuși au un grad ridicat de aplicabilitate în viața cotidiană, respectând principiile/regulile de proiectare. Încadrându-se atât în tipologia itemilor obiectivi, cât și a celor semiobiectivi și subiectivi, itemii și metodele complementare de evaluare sunt însoțiți/însoțite de modele, indicații și sugestii de rezolvare. Pentru fiecare secvență de **Autoevaluare** este pregătită o grilă de acordare a punctajelor, cu ajutorul căreia elevul își poate urmări în permanență evoluția. O parte dintre secvențele de **Recapitulare/ Autoevaluare** sunt interactive în manualul digital.

Aplicație

Manualul propune un număr generos de **Aplicații practice** și, ca urmare, ponderea conținuturilor practice, cu relevanță pentru realitatea înconjurătoare și aplicabilitate în viața de zi cu zi, este egală cu cea a noțiunilor teoretice.

Test secvențial

Fiecare unitate de învățare finalizează actul învățării cu un test secvențial, menit să evalueze dobândirea de cunoștințe și dezvoltarea de competențe. **Testele** sunt elaborate în conformitate cu metodele moderne de evaluare în geografie, fiind relevante și cu un nivel ridicat de aplicabilitate în viața de zi cu zi.

Unitatea de învățare	Pag.	Lecții
	3	Cuvânt-înainte
	4	Prezentarea manualului
Unitatea 1 Cunoașterea lumii în care trăim	10	Repere ale cunoașterii Terrei – de la marile descoperiri geografice la explorarea modernă
	14	Continente și țări – reprezentări cartografice. Harta politică a lumii
	20	Exerciții de apreciere a distanțelor și a suprafețelor pe suporturi cartografice clasice și/sau digitale
	21	Recapitulare și autoevaluare
	22	Test secvențial
Unitatea 2 Antroposfera – omul și activitățile umane	26	Populația Terrei: evoluția numerică, dinamica naturală și mobilitatea teritorială, răspândirea geografică, diversitatea umană
	30	Așezările omenești – forme de locuire și diferențieri teritoriale
	34	Resursele naturale și valorificarea acestora
	36	Domeniile activităților economice pe Terra: agricultura, industria, serviciile
	40	Efectele activităților umane asupra mediului și calitatea vieții
	42	Analiza și interpretarea caracteristicilor demografice și de locuire din orizontul local și apropiat. Provocări locale în context mondial
	44	Trasee turistice aplicate pe domenii de interes. Regiuni turistice
	45	Recapitulare și autoevaluare
	46	Test secvențial
Unitatea 3 Europa. Identitate geografică	50	Mediul natural ca suport al locuirii umane
	50	Poziția geografică. Țărmurile: golfuri, insule, peninsule și strâmtoni
	52	Relieful – caracteristici generale și unități majore
	56	Hidrografia
	60	Diferențieri climatice și biogeografice
	63	Recapitulare și autoevaluare
	64	Oameni și locuri
	64	Harta politică – state și regiuni
	68	Populația Europei (evoluție, dinamică, răspândire, elemente de diversitate)
	72	Mari orașe europene
	74	Economia
	74	Resursele naturale și valorificarea lor
	76	Activitățile economice: agricultura, industria, serviciile
	80	Uniunea Europeană
	80	Uniunea Europeană – caracteristici generale
	83	Recapitulare și autoevaluare
	84	Caracterizarea geografică a unor state (cel puțin un stat din fiecare regiune)
	84	Europa Centrală: Germania, Elveția, Austria, Polonia, Ungaria, Republica Moldova
	92	Europa de Sud: Spania, Italia, Grecia, Bulgaria, Serbia
	100	Europa de Vest: Franța, Marea Britanie, Belgia, Țările de Jos și Luxemburg
	106	Europa de Nord: Suedia, Norvegia, Finlanda, Danemarca
	112	Europa de Est: Ucraina, Federația Rusă
	116	Test secvențial
UNITATEA 4 Europa în lumea contemporană	120	Valori culturale și umane europene
	122	Calitatea vieții în Europa
124		Test final
126		Glosar

Competențe specifice

1.1., 2.1., 2.2., 2.3.,
3.2., 4.1.

1.1., 1.2., 2.1., 2.2.,
2.3., 3.1., 3.2., 3.3.,
3.4., 4.1., 4.2., 4.3.

1.1., 1.2., 2.1., 2.2.,
2.3., 3.1., 3.2., 3.3.,
3.4., 4.1., 4.2., 4.3.

1.1., 1.2., 2.1., 2.2.,
2.3., 3.1., 3.2., 3.3.,
3.4., 4.1., 4.2., 4.3.

1.1., 1.2., 2.1., 2.2.,
2.3., 3.1., 3.2., 3.3.,
3.4., 4.1., 4.2., 4.3.

1.1., 1.2., 2.1., 2.2.,
2.3., 3.1., 3.2., 3.3.,
3.4., 4.1., 4.2., 4.3.

1.1., 1.2., 2.1., 2.2.,
2.3., 3.1., 3.2., 3.3.,
3.4., 4.1., 4.2., 4.3.

1.2., 2.3., 3.3., 3.4.,
4.1., 4.3.

Competențe generale

1. Prezentarea realității geografice, utilizând mijloace și limbaje specifice
2. Raportarea realității geografice spațiale și temporale la reprezentări cartografice
3. Studiarea spațiului geografic, realizând conexiuni cu informații dobândite la alte discipline școlare
4. Elaborarea unui demers investigativ din perspectiva educației permanente și pentru viața cotidiană

Competențe specifice

- 1.1. Precizarea prin cuvinte proprii a sensului termenilor geografici
- 1.2. Descrierea relațiilor dintre elementele și fenomenele geografice utilizând termeni specifici
- 2.1. Poziționarea elementelor geografice pe reprezentări cartografice
- 2.2. Ordonarea spațială și/sau cronologică a elementelor, fenomenelor și proceselor geografice după criterii date
- 2.3. Utilizarea informațiilor oferite de suporturile cartografice, grafice și alte materiale vizuale în contexte/situații diferite
- 3.1. Utilizarea informațiilor cu caracter geografic obținute cu ajutorul instrumentelor TIC/GIS și al elementelor din matematică și științe
- 3.2. Prezentarea caracteristicilor elementelor, fenomenelor și proceselor geografice prin utilizarea instrumentelor TIC/GIS
- 3.3. Prezentarea diversității naturale, umane și culturale realizând corelații interdisciplinare
- 3.4. Descrierea patrimoniului local, național, european și mondial utilizând diverse surse
- 4.1. Construirea unui demers investigativ dirijat
- 4.2. Caracterizarea elementelor, fenomenelor și proceselor după un algoritm dat
- 4.3. Compararea elementelor, fenomenelor și proceselor după caracteristicile geografice

U1

Cunoașterea lumii în care trăim

Lecția 1 10

Lecția 2 14

Aplicație 20

**Recapitulare
și autoevaluare** 21

Test secvențial 22

Repere ale cunoașterii Terrei – de la marile descoperiri geografice la explorarea modernă

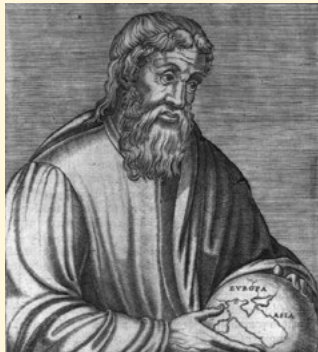
Continente și țări – reprezentări cartografice. Harta politică a lumii

Exerciții de apreciere a distanțelor și a suprafețelor pe suporturi cartografice clasice și/sau digitale

La început, mânat de curiozitate, omul a încercat să exploreze ținuturile înconjurătoare spațiului în care viețuia. Apoi, a pornit în căutarea unor resurse mai bogate de hrană și, mai aproape de vremurile moderne, a dorit să exploreze toată suprafața Pământului (**geo**). În același timp, omul a simțit nevoia ca tot ceea ce a descoperit să rămână înscris în piatră, pictat pe papirusuri sau scris pe hârtie (**graphia**). Geografia lumii de astăzi este, de fapt, suma tuturor expedițiilor de explorare desfășurate de-a lungul istoriei, cărora li se adaugă toate hărțile pe care omul le-a completat după fiecare dintre aceste expediții. Pentru a înțelege lumea de azi, ai nevoie de curiozitate și de o hartă bună. Ai nevoie de geografie!

Repere ale cunoașterii Terrei – de la marile descoperiri geografice la explorarea modernă

Strabon (64 sau 63 î.H. – 24 d.H.) a călătorit în Europa, Africa și Asia Mică. *Geografia* sa, păstrată aproape în întregime, cuprinde descrieri (de relief, de climă și de hidrografie) ale locurilor pe care le-a văzut și, de asemenea, relatări legate de popoarele întâlnite și de obiceiurile acestora.

Explorez

- 1 Timp de mii de ani, oamenii au avut un orizont geografic limitat la zona în care își duceau traiul. Însemnările unor renumiți învățați ai Antichității (precum Herodot, Eratostene, **Strabon** sau Ptolemeu) sunt de referință pentru cunoașterea popoarelor din acele timpuri și a locurilor în care acestea au trăit.

Între secolele al VIII-lea și al IX-lea, un important rol în descoperirile maritime l-au jucat *normanzii* sau *oamenii din nord*, cum erau denumite triburile germanice care trăiau în Peninsula Iutlanda și pe țărmurile Peninsulei Scandinavice. Ei au întreprins adevărate expediții, înaintând spre est, pe fluviile Europei, până la Marea Neagră și de aici până la Bizanț, dar și spre vest, înfruntând apele Oceanului Atlantic. În timp, au primit numele de *vikingi*, adică *copii ai golfurilor*, deoarece își strecurau cu ușurință corăbiile pe lângă țămuri, prin golfuri și strâmțori.

Identifică în infograficul de mai jos câțiva renumiți exploratori și contribuția lor la cunoașterea lumii vechi.

470 sau 450 î.H.

Navigatorul Himilcon, plecat din Cartagina (nordul Africii), a explorat coasta atlantică a Europei.

325 – 320 sau 310 – 306 î.H.

Navigatorul grec Pytheas realizează o călătorie de-a lungul țărmurilor europene, până în regiunea subarctică, în insula ce va intra în istorie drept *Ultima Thule* (*Insula de la Capătul Pământului*).

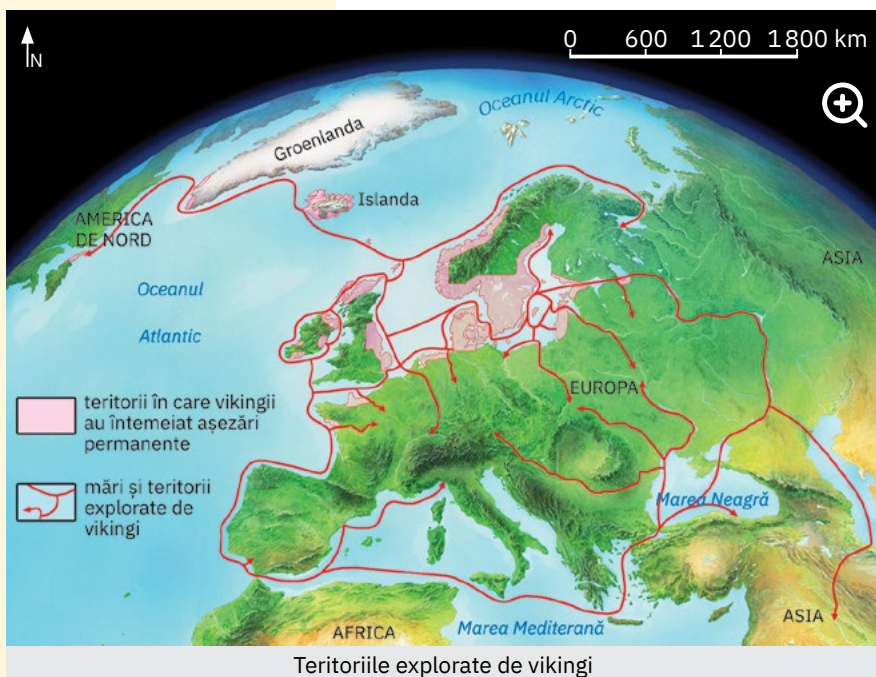
64 î.H. – 23/26 d.H.

Geograful și istoricul grec **Strabon**, care a călătorit în Imperiul Roman, a scris două cărți (una de istorie și alta de geografie), în care face descrierea lumii cunoscute în acea vreme.

981 sau 982 – 983

Vikingul Erik Raude (Erik cel Roșu) descoperă Groenlanda. Ulterior (în jurul anului 1000), fiul său **Leif Eriksson** (Leif cel Fericit) traversează Atlanticul și ajunge pe țărmul nord-american, cu aproape cinci secole înainte ca acest continent să fie descoperit de Cristofor Columb.

Repere ale cunoașterii Terrei din Antichitate până în Evul Mediu

- 2 Insula nordică la care a ajuns Pytheas este denumită de mulți scriitori antichi *Ultima Thule*, adică Insula de la Capătul Pământului, cel mai îndepărtat tărâm nordic din cele care se cunoșteau la acea vreme.

Care este astăzi insula descrisă de Pytheas? Acest subiect a generat multe discuții printre istorici și geografi. Discută cu colegii și formulează opinii prin care să exprimați, argumentat, care ar fi astăzi insula numită atunci *Ultima Thule*.

Observă pe harta alăturată teritoriile explorate de vikingi. Cu ajutorul atlasului geografic, identifică trei insule explorate de vikingi, trei mări și trei strâmțori străbătute de aceștia. Scrie denumirile acestora pe caiet.

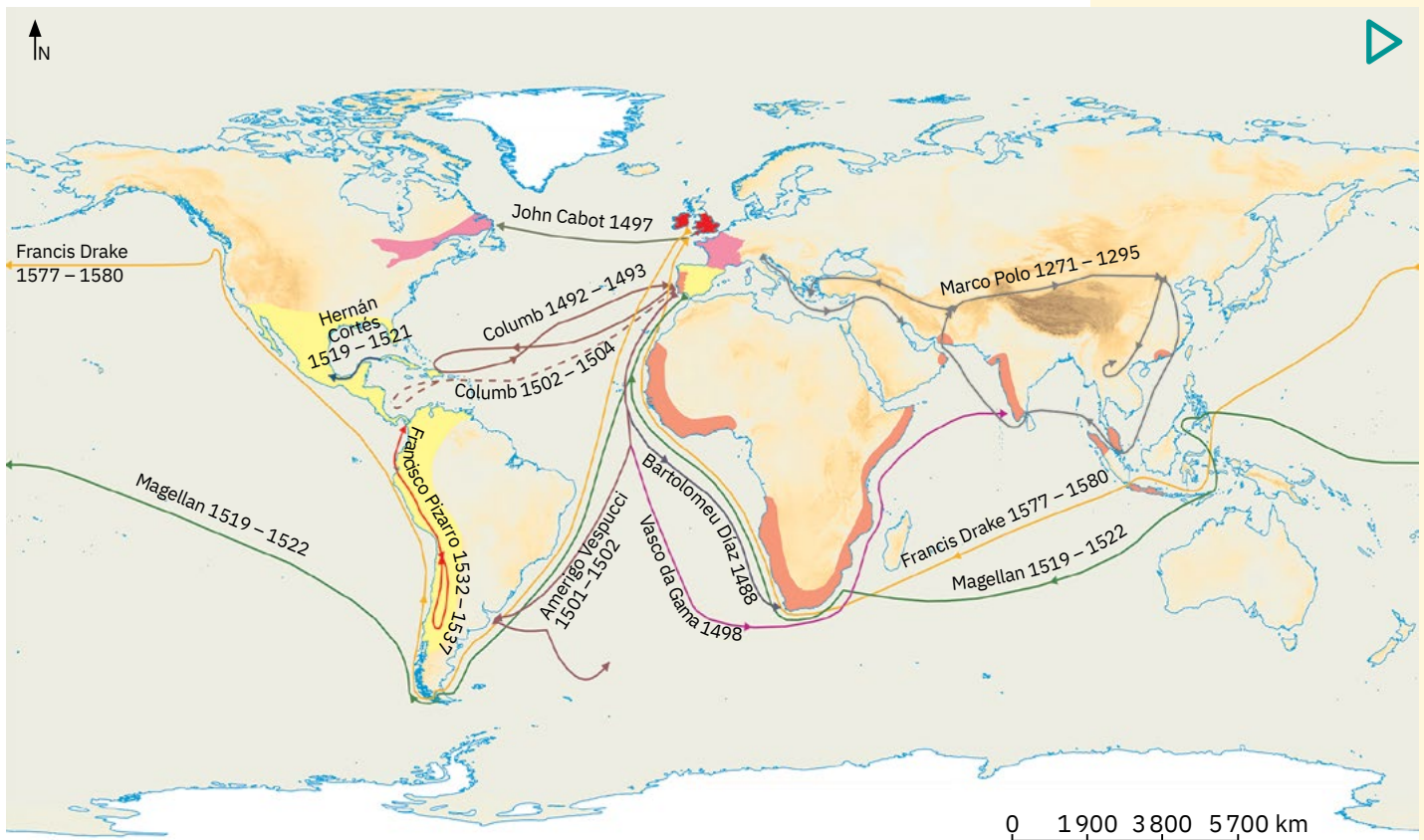
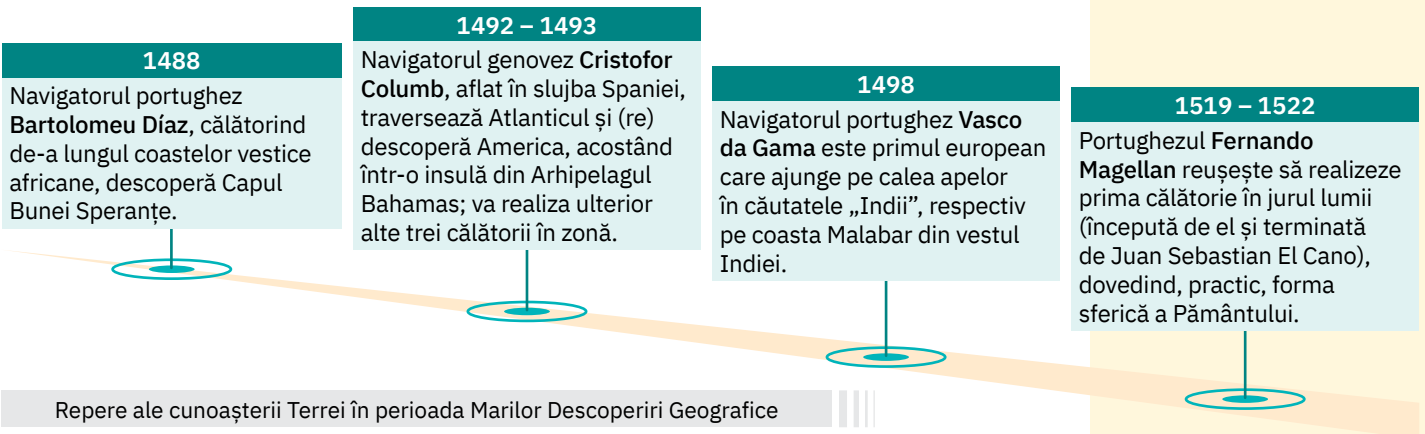
3 Perioada cea mai importantă pentru explorarea și cunoașterea Terrei a fost *Epoca Marilor Descoperiri Geografice*. Aceasta a debutat la sfârșitul secolului al XV-lea, odată cu expedițiile maritime ce aveau drept țintă „Indiile”, termen generic prin care europenii denumeau locurile de unde proveneau unele mărfuri foarte căutate, precum faimoasele mirodenii (scorțișoară, vanilie, cuișoare, piper etc.). Au urmat expedițiile de cucerire a noilor pământuri, care ulterior au fost declarate teritorii aparținând statelor europene, în vederea exploatării resurselor umane și naturale. Astfel, au luat ființă marile imperii coloniale.

ȘTIAI CĂ?

Venețianul **Marco Polo** a devenit faimos prin jurnalul expedițiilor sale în China, fiind unul dintre primii europeni care au străbătut Asia. Celebra sa „Carte a minunilor lumii” numită și „Cartea călătoriilor” a devenit în secolele următoare un îndreptar pentru marii navigatori și exploratori.

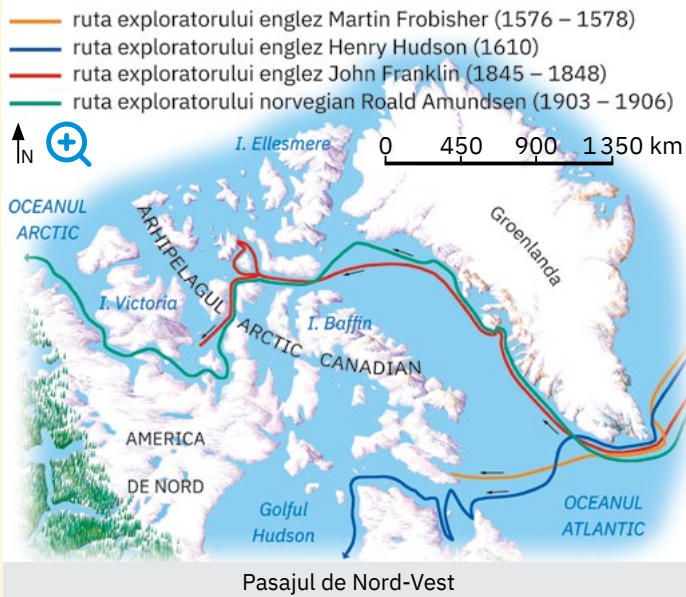
Analizează infograficul și harta de mai jos și identifică principalii exploratori ai acestei perioade și marile lor descoperiri.

Explică de ce teritoriile ce cuprind Mexicul, America Centrală și America de Sud sunt cunoscute astăzi și sub numele de „America Latină”.

■ Teritorii engleze	←→ Marco Polo 1271 – 1295	→ John Cabot 1497	←→ Magellan 1519 – 1522
■ Teritorii franceze	←→ Bartolomeu Díaz 1488	→ Vespucci 1501 – 1502	←→ Francisco Pizarro 1532 – 1537
■ Teritorii portugheze	←→ Columb 1492 – 1493	→ Columb 1502 – 1504	→ Francis Drake 1577 – 1580
■ Teritorii spaniole	←→ Vasco da Gama 1498	→ Hernán Cortés 1519 – 1521	

Harta celor mai importante trasee din Epoca Marilor Descoperiri Geografice și a noilor teritorii cucerite de marile puteri europene

! Analiză critică

- 1 Explorarea regiunilor polare și căutarea unor căi care leagă oceanele Atlantic și Pacific prin regiunea arctică au fost dorințele multor navigatori.

După îndelungi căutări, au fost descoperite *Pasajul de Nord-Vest* (ansamblul de canale și strâmtoni din Arhipelagul Arctic Canadian) și *Pasajul de Nord-Est* sau *Marele Drum Maritim de Nord* (prin mările mărginașe ale Oceanului Arctic, care scaldă țărmurile Europei și Asiei).

Analizează pe harta alăturată traseele exploratorilor prin mările Oceanului Arctic și numește exploratorul care a descoperit Pasajul de Nord-Vest.

Identifică în infografic cine a realizat prima călătorie între oceanele Atlantic și Pacific, prin regiunea arctică.

1878 – 1879

Exploratorul **Nils Adolf Erik Nordenskjöld** străbate „Drumul Maritim de Nord-Est”, reușind astfel prima călătorie din istoria navigației între oceanele Atlantic și Pacific prin regiunea arctică.

1897 – 1899

Se desfășoară expediția științifică antarctică „Belgica”, al cărei biolog este naturalistul român **Emil Racoviță**.

1909

Americanul **Robert Edwin Peary** cucerește Polul Nord și, deși compatriotul său **Frederick Cook** declarase că realizase aceeași performanță în anul anterior, este recunoscut drept câștigător.

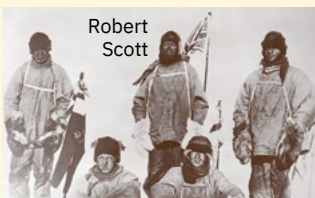
1911

Norvegianul **Roald Amundsen** cucerește Polul Sud, în ziua de 15 decembrie; 34 de zile mai târziu, reușește același lucru și britanicul **Robert Scott**.

Repere ale cunoașterii Terrei – cucerirea regiunilor polare și a celor doi poli geografici

Amundsen și echipa sa la Polul Sud

Căpitanul Scott și echipajul cu care a cucerit Polul Sud

- 2 În pragul secolului al XX-lea, descoperirea și cunoașterea planetei erau, în cea mai mare parte, încheiate. Mai rămăseseră neatinși polii geografici ai Pământului.

Polul Nord a fost cucerit la 6 aprilie 1909 de către americanul **Robert Edwin Peary**. Deși un compatriot al său, **Frederick Cook**, anunțase aceeași performanță, o comisie îl va declara câștigător pe cel dintâi. La câțiva ani distanță, cucerirea Polului Sud a provocat o adevărată dramă. După ce norvegianul **Roald Amundsen** reușește această performanță la 14 decembrie 1911, englezul **Robert Falcon Scott**, ajuns acolo 34 de zile mai târziu (pe 18 ianuarie 1912), moare pe drumul de întoarcere, împreună cu ceilalți patru camarazi, din cauza vremii rele, a lipsei proviziilor și, mai ales, a deznădejdii. Descoperă în infografic numele românului care a avut o contribuție însemnată în domeniul explorării Terrei. Documentează-te împreună cu colegii și reconstituieți pe harta fizică a lumii traseul expediției „Belgica”. Ce misiune a avut Emil Racoviță? Observă în infografic coperta revistei „Le Petit Journal”, din data de 19.09.1909, care îi ilustrează pe Robert Edwin Peary și pe Frederick Cook, „luptându-se” pentru Polul Nord. Ce crezi că este greșit în această ilustrație?

3 Ca urmare a dezvoltării științei și tehnicii, secolul al XX-lea marchează aprofundarea cunoașterii uscaturilor terestre, dar și a adâncurilor oceanice mai puțin cercetate înainte.

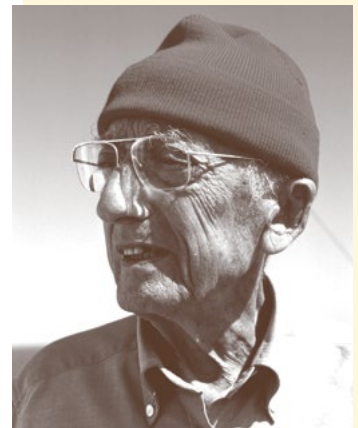
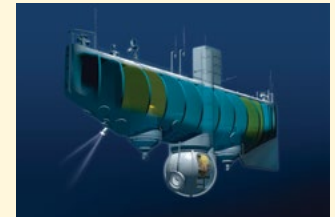
Analizează infograficul de mai jos, care prezintă principalele momente „istorice” în cunoașterea și explorarea Terrei în secolul trecut. Citește apoi afirmațiile următoare și completează spațiile punctate cu informațiile corespunzătoare.

- a** Cei doi poli geografici sunt cucerți, inclusiv pe calea aerului, de către ... (în 1926, Polul Nord; în 1929, Polul Sud).
- b** Pentru a-și demonstra teoria că Polinezia (un grup de insule din Oceania) ar fi fost populată inițial de către sud-americani și nu de către populații venite din sud-estul Asiei (cum consideră specialiștii), Thor Heyerdahl traversează Oceanul ... într-o plută din lemn de balsa, botezată Kon-Tiki, ambarcațiune expusă astăzi la Muzeul Kon-Tiki din Oslo.
- c** Cel mai înalt pisc montan de pe Terra, Chomolungma/Everest, se află în Munții ...
- d** În a doua jumătate a secolului ..., multe dintre secretele vieții marine și oceanice au fost dezvăluite prin intermediul cercetărilor realizate la bordul navei „Calypso”, sub comanda oceanologului francez Jacques-Yves Cousteau.

ȘTIAI CĂ?

În anul 1875, au fost făcute primele măsurători ale Gropii Marianelor, iar în 1960, doi pionieri ai scufundării subacvatice, Don Walsh și Jacques Piccard, au realizat prima coborâre în cea mai adâncă fosă a Terrei, la bordul batiscafului Trieste.

1926
Aviatorul american **Richard Byrd** survolează, în premieră, Polul Nord al planetei; trei ani mai târziu cucerește pe calea aerului și Polul Sud.

1947
Norvegianul **Thor Heyerdahl** traversează Oceanul Pacific, între portul peruvian Callao (de pe țărmul Americii de Sud) și Arhipelagul Touamotou (Polinezia Franceză).

1953
Alpiștii **Edmund Hillary** (neozelandez) și **Norgay Tenzing** (nepalez) cuceresc vârful Chomolungma/Everest (8 850 m).

1967 – 1970
Comandantul și oceanologul francez **Jacques-Yves Cousteau** realizează, la bordul navei „Calypso”, cele mai lungi campanii de explorare științifică a mărilor și oceanelor lumii (peste 250 000 km).

Repere ale cunoașterii Terrei – epoca modernă și contemporană

ȘTIAI CĂ?

Cea mai performantă imagine a Terrei a fost realizată de satelitul meteorologic rusesc Elektro-L nr. 1. Imaginea are o rezoluție de 121 de megapixeli.

Rețin

- Marii învățați ai Antichității au transmis prin operele lor importante informații despre locurile descoperite, civilizațiile existente, dar până spre sfârșitul secolului al XV-lea cunoștințele asupra Terrei erau limitate.
- Europeanii descoperiseră Orientul Apropiat și nordul Africii, știau de existența Chinei, Indiei și a altor teritorii, dar informațiile nu ofereau imaginea completă a ceea ce există pe Pământ.
- Un salt remarcabil în cunoașterea Terrei a avut loc în așa-numita Epocă a Marilor Descoperiri Geografice, când expedițiile maritime și terestre de explorare au dus la descoperirea de noi uscatări continentale și la stabilirea de contacte între popoare și civilizații.

Grație progreselor științifice și tehnologice, mijloacele și instrumentele de cercetare a suprafeței terestre au devenit mai performante, astfel încât explorarea modernă a Terrei a condus la aprofundarea cunoștințelor despre planeta noastră.

Continente și țări – reprezentări cartografice. Harta politică a lumii

A. Reprezentările cartografice

Explorez

- 1 Cele dintâi reprezentări în plan ale unor suprafețe terestre sunt:
 - planul orașului antic Çatal Hüyük (Turcia), din anul 6200 î.H.;
 - o tăbliță din argilă cu o vechime de aproximativ 4500 de ani, descoperită în ruinele cetății babiloniene Ga-Sur (situată pe teritoriul actual al statului Irak);
 - o hartă din perioada 1300 – 1200 î.H., pe care era reprezentat orașul Nippur din Mesopotamia.

Primele reprezentări cartografice, cunoscute astăzi sub numele de hărți, sunt cele realizate de marii învățați ai Antichității, precum Eratostene, Strabon sau Ptolemeu.

Analizează împreună cu colega/colegul de bancă hărțile de mai jos. Identificați uscaturile continentale reprezentate pe fiecare hartă. Observați lanțurile muntoase și apele curgătoare reprezentate pe hărți prin semne convenționale specifice. Discută cu colegii și stabiliți ce utilizări aveau hărțile în lumea antică.

Această tăbliță din argilă prezintă lumea babiloniană cunoscută în jurul anului 500 î.H.

Harta a lumii cunoscute, realizată de Strabon (a), cu Europa în detaliu (b)

Una dintre numeroasele reproduceri ale hărții lui Ptolemeu, sec. al II-lea (c), cu Europa în detaliu (d)

- 2 Pentru războaiele de expansiune, romanii au întocmit hărți cunoscute sub numele de „itinerarii”. Imaginea alăturată prezintă un mic fragment dintr-o astfel de hartă despre care specialiștii consideră că a fost creată în secolul al II-lea. Harta originală s-a pierdut (la fel ca majoritatea hărților antice), dar o copie a fost descoperită în 1507 și cumpărată de către Konrad Peutinger, cel de la care harta își va primi și numele: *Tabula Peutingeriana*.

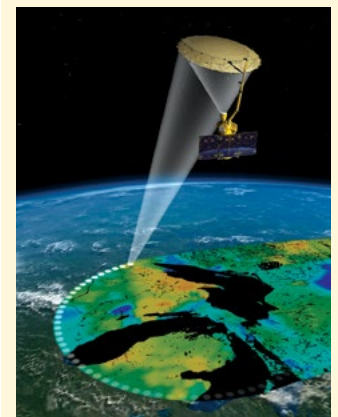
Harta redă rețeaua de drumuri a Imperiului Roman, marile orașe, hanurile și alte locuri unde călătorii se puteau odihni. Analizează harta și stabilește prin ce semne convenționale au fost reprezentate aceste elemente.

3 În Evul Mediu și mai ales în Epoca Modernă, acuratețea crescută a reprezentărilor cartografice a fost legată de nevoile navigatorilor, de apariția și dezvoltarea tehnicilor de tipărire și de perfecționarea sistemelor de măsurare.

Dar inventarea fotografiei, apoi posibilitatea de a observa suprafața terestră din avion au revoluționat realizarea hărților. În zilele noastre, cartografia a ajuns la un nivel excepțional, sateliții furnizând informații extrem de precise; astfel, a apărut cartografia digitală, iar hărțile 3D (în relief) sunt ceva obișnuit.

Analizează cu atenție hărțile de mai jos, create de renumiți cartografi ai perioadelor menționate. De ce Ecuatorul este marcat pe ambele reprezentări ale lumii? Discută cu colegii și stabiliți cel puțin trei diferențe între cele două hărți ale lumii și, respectiv, între cele două hărți ale Italiei.

Analizează harta lumii și harta Italiei din atlasul geografic. Prin ce diferă hărțile actuale de cele realizate în secolele trecute? De ce în prezent, pe lângă titlu, pe orice hartă sunt notate în mod obligatoriu legenda și scara?

Scanarea suprafeței Pământului cu ajutorul sateliților

Harta lumii, secolul al XVI-lea

Harta lumii, secolul al XVIII-lea

Harta Italiei, secolul al XVI-lea

Harta Italiei, secolul al XVIII-lea

✓ Rețin

Indiferent de modul de realizare și de conținut, reprezentările cartografice (hărțile) sunt:

- instrumente de redare în plan, într-o formă micșorată și convențională, a unor întinderi terestre;
- mijloace de cunoaștere a realității geografice utilizate în toate timpurile istoriei.

TERMENI NOI

- **graniță** – limita care desparte două state vecine; în realitate este un plan vertical imaginar care delimitează suprafața geografică propriu-zisă pe care se întinde un stat (inclusiv subsolul) și spațiul aerian de deasupra acestuia. Se deosebesc granițe *aeriane, terestre și maritime*. Granițele terestre pot fi *naturale* (cursuri de apă, culmi montane) și *convenționale* (trasate pe baza unor înțelegeri între state).

PORTOFOLIU

- **Ce este portofoliul?**
Un dosar în care vei aduna diferitele materiale pe care le-ai realizat în cadrul activităților la clasă sau suplimentare.
- **Cum vei întocmi portofoliul?**
Pe baza recomandărilor din manual și după indicațiile primite de la profesor/profesoară. Grupează materialele și ordonează-le pe teme, în funcție de lecțiile parcurse.
- **Ce finalitate are acesta?**
Cuprinde momentele importante ale învățării, permite aprecierea aptitudinilor și a talentelor tale și constituie dovada evoluției și a progresului tău școlar.

Primul material din portofoliul tău are un titlu sugestiv: *Vatican – cel mai mic stat din lume*. Caută în enciclopedii ilustrate, în reviste sau pe internet informații legate de Vatican. Realizează o scurtă prezentare a acestui stat, care să includă date (însoțite de imagini) privind așezarea geografică, suprafața, populația și alte aspecte deosebite.

Vatican – cel mai mic stat din lume.

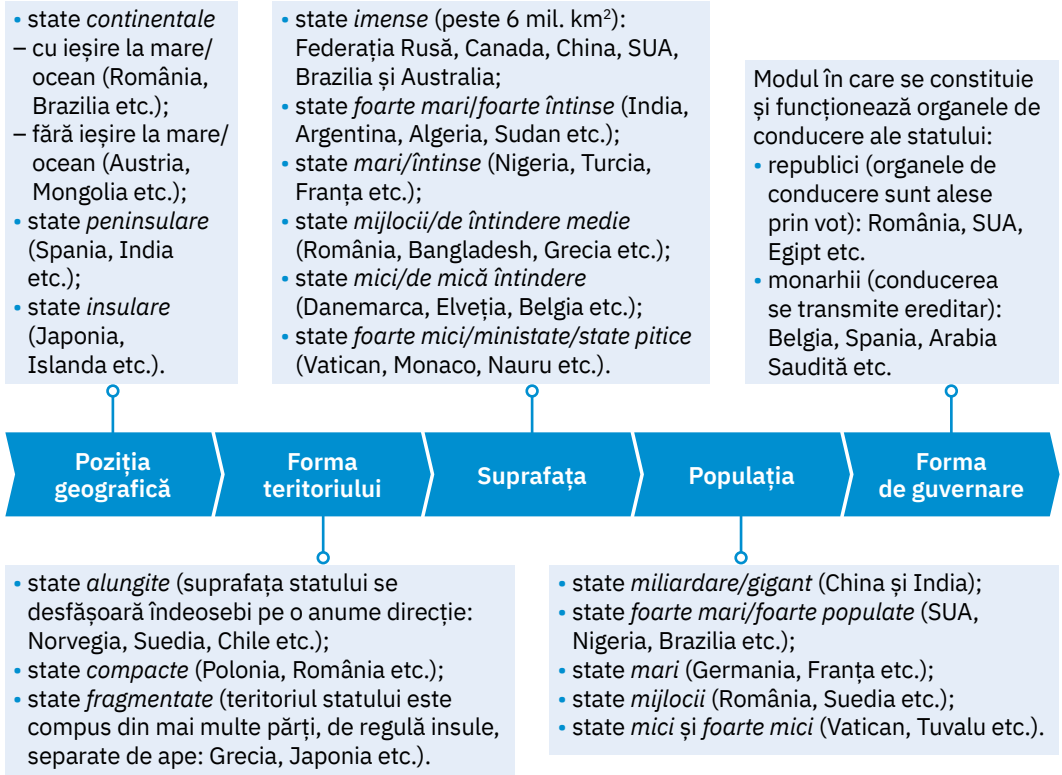
B. Statele și harta politică a lumii

! Analiză critică

- 1 Din necesitatea oamenilor de a trăi în comunități permanente și organizate, de-a lungul timpului au existat diferite forme de organizare politico-teritorială. În Antichitate, erau orașe-stat, regate și imperii, în Evul Mediu state feudale, iar după Marile Descoperiri Geografice s-au constituit imperiile coloniale. În prezent, pe Terra există peste 190 de forme de organizare politico-teritorială, independente și suverane, pe care le numim **state** sau **țări**.

În semnificația actuală, statul este definit ca un teritoriu delimitat de granițe, bine conturate și recunoscute internațional, permanent populat, organizat și condus de o autoritate politică internă suverană.

Analizează infograficul de mai jos și identifică principalele aspecte geografice prin care se diferențiază statele lumii. Discută cu colega/colegul de bancă și, având în vedere poziția geografică, stabiliți din ce categorie fac parte statele care au numai granițe aeriene și terestre, respectiv cele cu granițe aeriene, terestre și maritime. Ce tipuri de granițe are România?

- 2 Reprezentarea cartografică în care sunt prezentate toate statele lumii și dispunerea lor geografică poartă numele de **hartă politică**. Pentru a fi mai ușor de observat/identificat, statele sunt evidențiate pe harta politică prin culori diferite, iar granițele, printr-o linie continuă sau întreruptă.

Analizează harta politică a lumii prezentată la paginile 18-19. Cum se numește continentul cu cele mai numeroase state? Cum se numește singurul stat de pe glob care ocupă un continent?

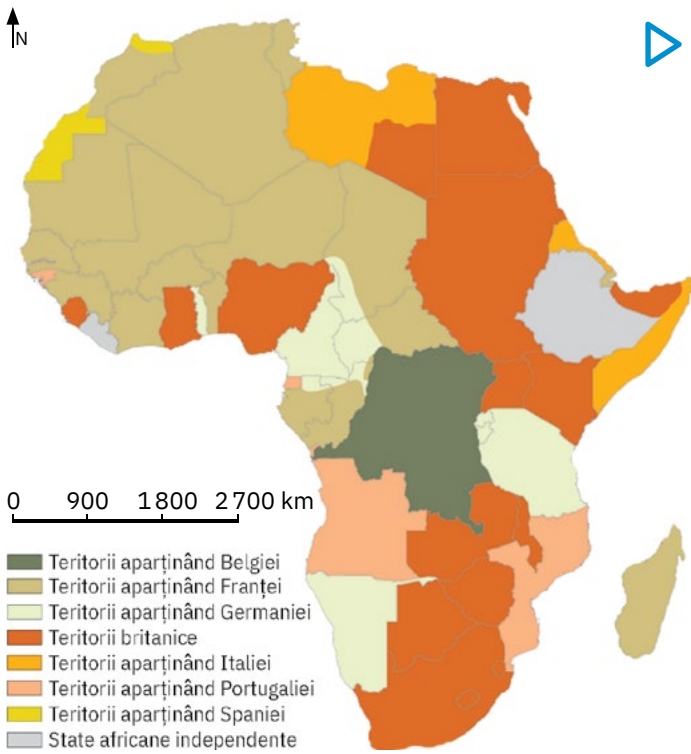
Discută cu colegii și, cu ajutorul profesorului/profesoarei de geografie, localizați statele menționate în infograficul de mai sus.

De ce Federația Rusă și China sunt statele lumii cu cei mai numeroși vecini?

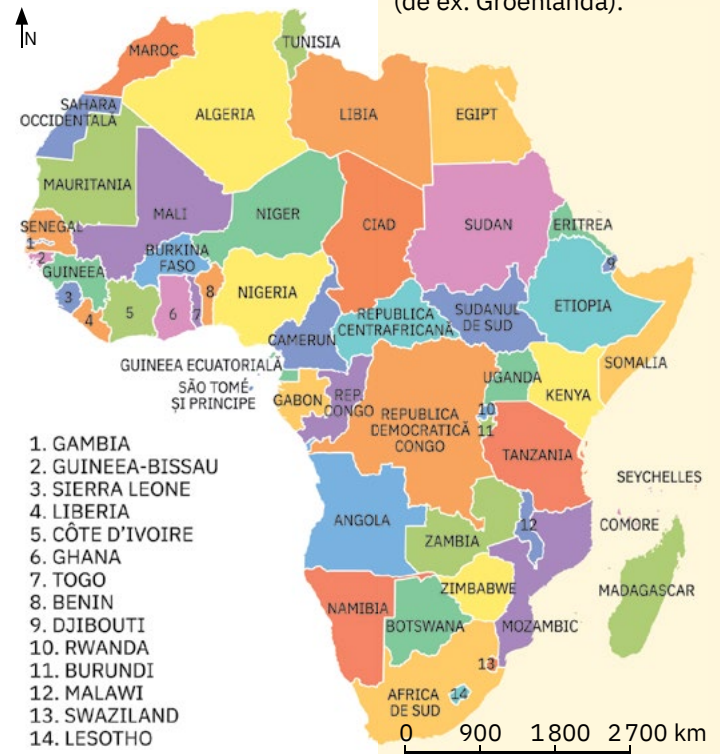
3 Secolul al XX-lea s-a impus în istorie prin mari transformări administrativ-politice determinate de cele două războaie mondiale și de destrămarea sistemului colonial (prin câștigarea independenței majorității teritoriilor foste colonii). Aceste evenimente istorice s-au reflectat și pe harta politică a continentelor, respectiv a lumii. Analizează hărțile de mai jos. Formulează argumente care să susțină afirmațiile: *Africa este continentul cu cele mai noi (tinere) state.* *Harta politică a Europei la începutul secolului al XX-lea era mult diferită față de actuala hartă politică a acestui continent.*

ȘTIAI CĂ?

Pe lângă state, pe harta politică a lumii apar și teritoriile lipsite de independență. Majoritatea sunt *teritorii dependente*, rămășițe ale fostelor imperii coloniale (de ex. Groenlanda).

Harta politică a Africii, în 1914

Harta politică actuală a Africii

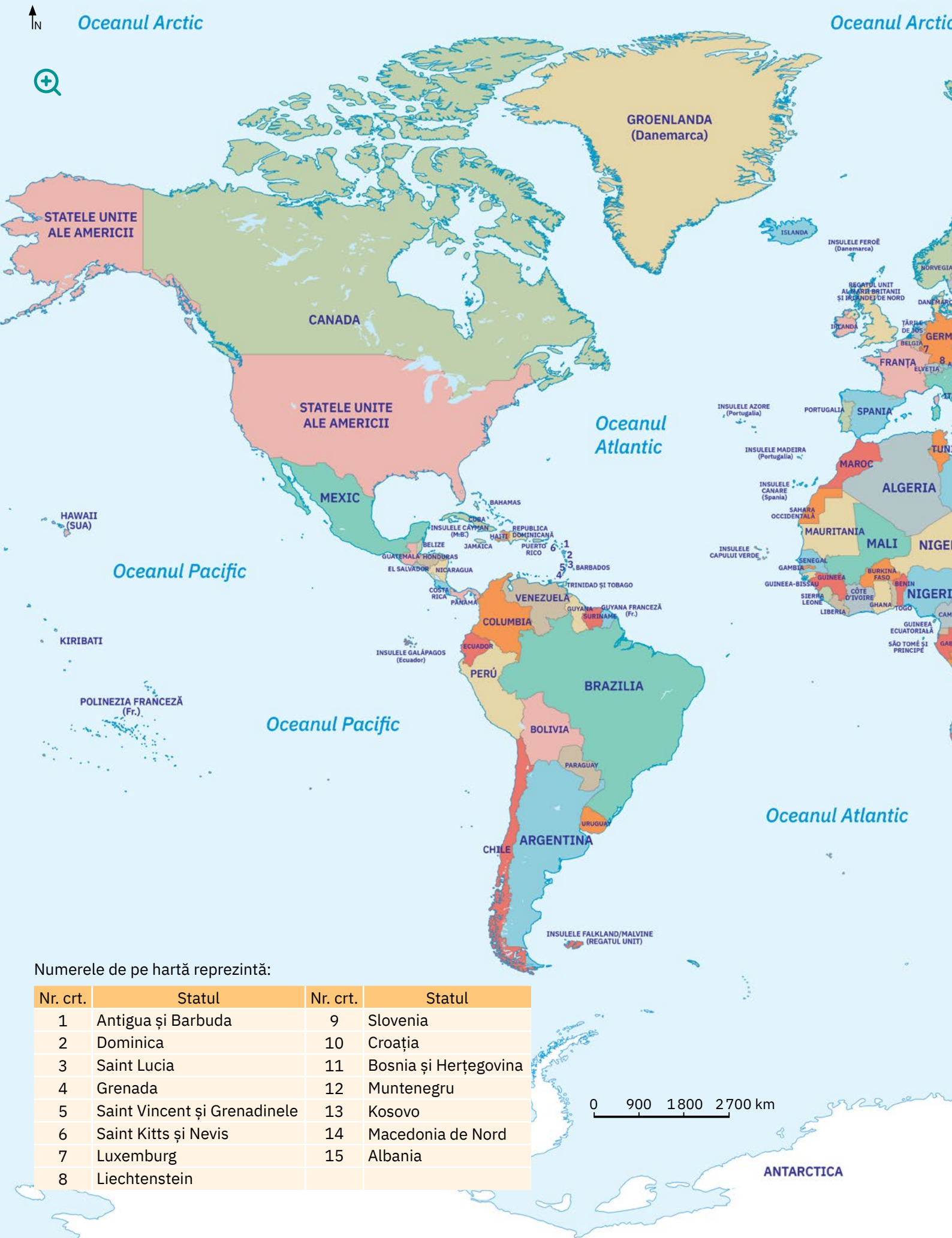
Harta politică a Europei înainte de Primul Război Mondial

Harta politică actuală a Europei

Rețin

Harta politică a lumii este reprezentarea cartografică a tuturor statelor existente la un moment dat pe glob. Această hartă se modifică permanent, având astfel un caracter istoric.

Numerele de pe hartă reprezintă:

Nr. crt.	Statul	Nr. crt.	Statul
1	Antigua și Barbuda	9	Slovenia
2	Dominica	10	Croația
3	Saint Lucia	11	Bosnia și Herțegovina
4	Grenada	12	Muntenegru
5	Saint Vincent și Grenadinele	13	Kosovo
6	Saint Kitts și Nevis	14	Macedonia de Nord
7	Luxemburg	15	Albania
8	Liechtenstein		

0 900 1800 2700 km

ANTARCTICA